

Tabiatda suvning ahamiyati

Bo'riyeva Dilnoza Abdulxamid qizi

*Termiz davlat pedagogika instituti boshlang'ich
ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi*

Boynazarova Nilufar Tilovmurot qizi

*Termiz davlat pedagogika instituti boshlang'ich
ta'lim metodikasi kafedrasi o'qituvchisi*

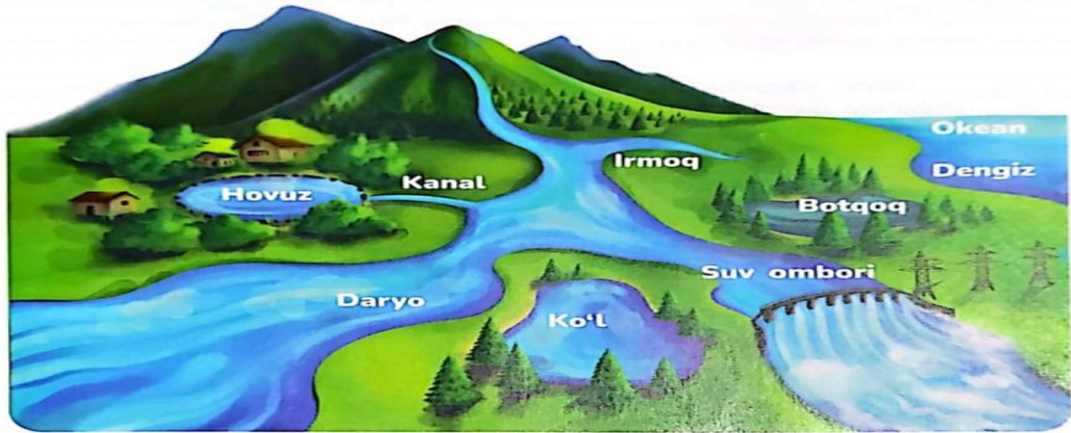
Barchamizga ma'lumki, tabiatda barcha voqea-hodisalar bir-birlari bilan chambarchas bog'liq. Nima sababdan?. Tasavvur qiling! suv yo'q, tabiatda biron bir tirik mavjudot yoki o'simlik dunyosi, hayvonot dunyosi, yashay oladimi? yo'q albatta, yashay olmaydi. Yer yuzasida rivojlanish bo'ladimi? biz insonlar hayot kechira olamizmi? albatta yo'q hayot kechira olmaymiz. Inson ovqatsiz yashay olmaydi ammo suvsiz yashay oladi, lekin qisqa muddatga. Demak, tabiatda suvning ahamiyati juda ham katta ekan.

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan darsligi Boshlang'ich sinf o'qiluvchilariga tabiat haqida bilimlar beriladi. 1-sinf o'quvchilariga "suvning ahamiyati" tushunchasi mazmun jihatidan murakkabdir, shunga ko'ra 1-sinf o'quvchisida tabiatdagi kuzatishlar asosida ular to'g'risida faqat oddiy tasavvurlarni shakllantirish maqsadga muvofiq bo'ladi. Masalan, bolalar suvning uch holatdan tashkil topganligini u holatlar qanday holat ekanligini anglab yetolmaydi. Shuning uchun, suv haqida tushuntirayotganimizda tushuntirgan narsamizni o'quvchilar tasavvur hosil qilish uchun amalda bajarib ko'rsatish kerak. Masalan, sinf xonamizdagi tuvakdagi gulni olamiz uni quyosh tegmaydigan joyga qo'yamiz va gulga ma'lum bir muddat davomida suv bermaymiz. Gulni bir necha kun kuzatamiz. Gul rivojlanadi deb uylayszmi? yo'q albatta, gul nobud bo'ladi. Tajribamiz davomida o'quvchilar ongida tasavvur paydo bo'lganini anglab yetamiz va bolalarga yana bir marta bolalarga suvni ahamiyati haqida tushuncha berib o'tilsa nur ustiga a'lo nur bo'ladi. 2-sinfda ham o'quvchilar atrof-muhit bilan tanishish bo'yicha dasturlarda tabiat bilan tanishishni davom ettiradi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi shuni yodda tutishi kerakki, tabiat va jamiyat, atrof olam bilan tanishtirish kursida ikki parallel yo'l emas, balki bir yo'nalishdir. Unda tabiatshunoslik va ijtimoiy xarakterdagi masalalar o'zaro bir-birini boyitib uyg'unlashgan.

2-sinf o'quvchilariga suv haqida ma'lumotlar berib o'tayotganimizda ko'proq muommoli vaziyatlardan foydalansa bo'ladi. Muommoli vaziyatlar tabiatga ekskursiyalar vaqtida ham hosil qilinadi. O'quvchilarga quyidagi savollar berib, ularni fikr yuritishga undaymiz. Masalan, aziz bolajonlar "Nega suvsiz yashay olmaymiz?" , "suv inson hayoti uchun muhimmi?" , "suvsiz hayvonlar, o'simliklar yashay oladimi "kabi savollar berib, savollarimizga javob olamiz va savollariga qo'shimcha qilib to'ldiramiz.

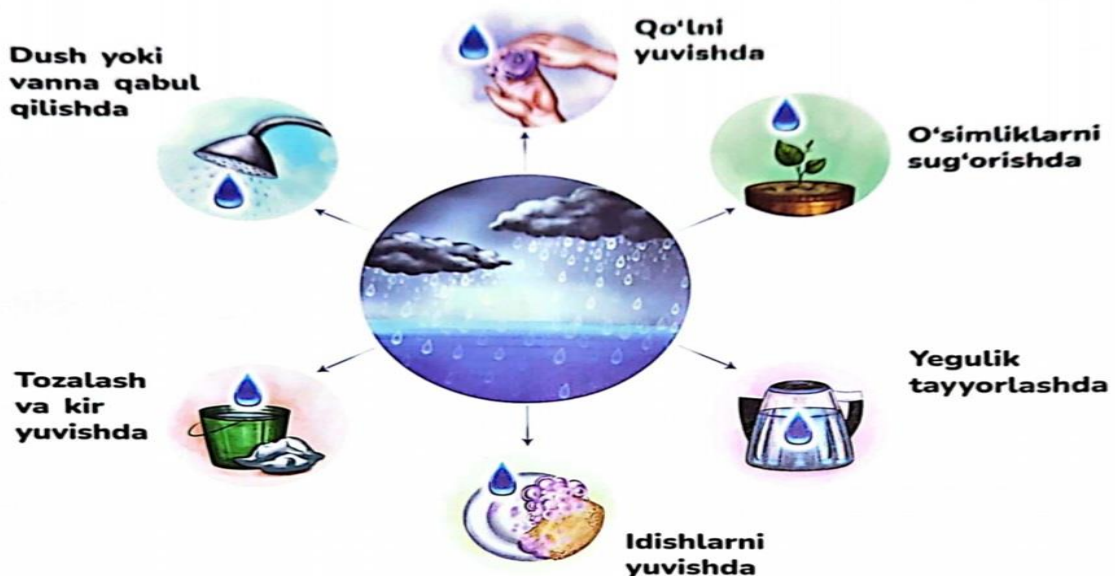
3-sinfgacha o'quvchilar suv haqida boshlan'gich tushunchalarga ega bo'lgan bo'ladilar. 3-sinfda o'quvchilariga tabiatda suv, suvning uch holati, tabiatda suvning aylanishi, suvni asrab-avaylash , suvni ehtiyot qilish, suvni ifloslanishdan muhofaza qilish haqidagi bilimlarga ega bo'ladilar. Bolalar O'zbekistonning eng katta daryolari ularning hosil bo'lishi, quyilishi, boshlanishi to'g'risidagi dastlabki bilimlarni oladilar.

Tabiatda suvning o'rni beqiyosdir. Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, suvsiz yashab bo'lmasligini , tabiatdagi ko'p narsalar suvga bog'liqligini, suv bizga tabiat tomonidan tuhfa qilingan ne'mat ekanligini aytib o'tamiz. O'quvchilarga suv uchta holatda bo'lishini ular suyuq, qattiq, gaz holatda ekanligi aytib o'tiladi. Suyuq holati bu biz iste'mol qiladigan suvimizdir. Iste'mol qiladigan suvimiz chuchuk suv hisoblanadi. Sho'r suvni ham uchratishimiz . Sho'r suv okeanlarda uchraydi. O'quvchilarga chuchuk suv va sho'r suv haqida ma'lumot berib o'tiladi. Suvning qattiq holati ya'ni bu muzlagan holati deyiladi. Gazsimon holati esa bug'lanishi natijasida yuzaga keladi. Tabiatda suvning aylanishi quyosh energiyasi orqali harakatga keladi. Quyosh suvni okean va dengizlarda isitadi va u bug'lanadi. Tabiatda ma'lum bir to'liq davrda aylanib , suv tarkibi doim o'zgarib boradi va bunda issiqlik energiyasini yutadi yoki chiqaradi. Suv xavzalari haqida ham ma'lumot berib o'tiladi. Tabiat tomonidan yaratilgan suv havzalari tabiiy havzalar, inson tomonidan yaratilgan suv havzalari sun'iy suv havzalari deyiladi.

Tabiiy suv havzalariga okeanlar, dengizlar, daryolar, ko'llar va botqoqliklar kiradi. Hovuzlar, suv omborlari, kanallar esa sun'iy suv havzalari hisoblanadi.

Suv bitmas tuganmas boyligimiz hisoblanadi. Lekin suvni tejamay ishlatsak u albatta bir kun tugab qoladi. Tabiat tomonidan in'om etilgan har bir boyligimizni asrab-avaylashimiz kerak. Suvni ishlatayotganimizda albatta tejashga harakat qilishimiz lozim.

Suvni tejamaganligimiz sababli "Orol dengizi "hozirgi vaqtda Orol cho'liga aylanib bormoqda. Qancha qancha aholi suvsiz qolib ketti. Bu kabi muammolar judayam ko'p davlatlarda sodir bo'lyapti. Buning barcha barchasiga biz insonlar sababchimiz.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, "suv" bu tabiat tomonidan in'om etilgan bebaho boyligimiz hisoblanadi. Suvni asrab avaylashimiz ham yoki suvni tejamay ishlatishimiz ham biz insonlarning qo'lida.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mukhtarova L.A. Ways of formation of ecological culture in children of primary age // AJMR:Asian Journal of Multidimensional Research Journal. Vol 10, Issue 4, April, 2021. - Pp 648-652. (Impact Factor 7.699).
2. Mukhtarova, L. A. (2021). THE USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 792-797.
3. Mukhtarova Lobar Abdimannabovna. (2021). POSSIBILITIES OF AN INTEGRATIVE APPROACH TO THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. *European Scholar Journal*, 2(11), 43-44.
4. Muxtarova, L. A. (2021). Use of multimedia technologies in the educational process. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 1781-1785.
5. Мухтарова, Л. А. (2018). Пути Использования Возможностей Мультимедиа В Повышении Качества И Эффективности Уроков Чтения В Начальных Классах. *Научные горизонты*, (11-1), 247-252.
6. Мухтарова, Л. А. (2018). Развитие И Формирования Критического Мышления У Школьников Начальных Классах. *Гуманитарный трактат*, (24), 13-14.

7. Мухтарова, Л. А. (2018). Развитие творческого мышления у школьников начальных классов. Гуманитарный трактат, (24), 9-10.
8. Kulmuminov, U., & Mukhtarova, L. (2023). POSSIBILITIES OF CREATIVE THINKING AND ITS MANIFESTATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS. Open Access Repository, 4(02), 81-84.
9. Lobar Mukhtarova, & Shahnoza Isakova. (2023). METHODOLOGY OF SPEECH DEVELOPMENT OF VISUALLY IMPAIRED STUDENTS. *Academia Repository*, 4(10), 360–371. Retrieved from
10. Mukhtarova Lobar Abdimannabovna, & Saidakhmatova Nafisa Soatmurod kizi. (2023). DEVELOPMENT OF READING UNDERSTANDING SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Academia Science Repository*, 4(04), 18–22. Retrieved from
11. Khazratkulova Shoira Noralieвна. (2022). USE OF MODERN TEACHING METHODS IN EDUCATION OF STUDENTS IN PRIMARY SCHOOLS. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)*, 8(2), 123–126. Retrieved from
12. Sh. N. Khazratkulova. (2023). EDUCATION DIRECTED TO STUDENTS IN TEACHING THE SCIENCE OF EDUCATION IN PRIMARY GRADES DISTINCTIVE ASPECTS. *Academia Science Repository*, 4(04), 644–646. Retrieved from
13. Hazratkulova, S., & Abdiraxmonov, S. (2023). ABDULLA AVLONIY ASARLARIDA TA'LIM-TARBIYANING O'RNI. Interpretation and researches, 2(1).
14. Хазраткулова Ш.Н. «Совершенствование методов воспитания на занятиях в начальных классах». Международной научно-практической конференции. АЭТЕРНА. УФА. 1 августа 2022 г.
15. Sh.N.Hazratkulova “Boshlang'ich sinflarda tarbiya fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan talablar” Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: innovatsiyalar, muammolar va rivojlanish istiqbollari. Том 2 № 1 (2023) 855-859-с.
<https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/issue/view/14>
16. Nafisa Saidakhmatova, & Lobar Mukhtarova. (2023). THE SIGNIFICANCE OF A ARTWORK IN THE FORMATION OF LEARNING SKILLS. *Academia Science Repository*, 4(04), 176–180. Retrieved from

17. Daminova Dilbar Melimurodovna, & Mukhtarova Lobar Abdimannabovna. (2023). PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES OF FORMING MATHEMATICAL LITERACY SKILLS OF PRIMARY SCHOOL PUPILS. *Open Access Repository*, 4(3), 971–976.
18. Shonazarova , S. . . (2023). BOSHLANG`ICH SINFLARDA TABIIY GEOGRAFIK FANLARNING NAZARIY MUAMMOLARI. Наука и технология в современном мире, 2(22), 4–6. <https://in-academy.uz/index.php/zdift/article/view/22756>
19. Nilufar BOYNAZAROVA. (2023). NATURE AND HUMAN HARMONY IN PERSONAL MORAL DEVELOPMENT. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 6-9. Retrieved from
20. Erdanova Zamira Olimovna. (2023). ILLUMINATION OF THE PROBLEM OF USING THE PEDAGOGICAL APPROACHES OF AL-HAKIM AT-TERMIZI IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 13-17. Retrieved from
21. Jorabek Jovliev. (2023). EDUCATION OF PRIMARY CLASS STUDENTS IN THE SPIRIT OF NATIONAL AND GENERAL HUMAN VALUESTECHNOLOGY. *Open Access Repository*, 10(10), 51–55.
22. [www. tdpu. Uz](http://www.tdpu.Uz)
23. [www. pedagog. Uz](http://www.pedagog. Uz)